

OLVASÓLÁMPA

NAPLÓK, MÓRICZ, LEÁNYFALU

Aki naplót ír, felteszi-e vajon a kérdést, hogy: kinek is, minek is írom én ezt?

Vajon miért is akarok beszámolni a fehér lapnak a legbelsőbb dolgaimról?

Hogy letisztázzak az újragondolás, az újraértelmezés szándékával valamit?

Hogy kiírjak magamból bizonyos dolgokat, s ezáltal – az írás gyógyító erejével – egyfajta terápiás igénynek is eleget tegyek?

Mert az írás a gondolatoknak másfajta koncentrációját kívánja, s így magam számára is másképpen fészülhetek (újra) eseményeket, külső vagy belső történéseket?

Vagy csak a fixálás, a rögzítés a fontos, hogy elszálló napjaim ott legyenek a papírlapon, mint egy fényképen?

Mert a toll és a papír kapcsolata olyan eseményeket őrizhet meg, majd hozhat elő később, amelyekre, amikor újraolvasom, már nem is emlékezem, hogy megtörténtek?

Igazi napló csakis saját magadnak szólna, senki másnak? És ha másokról is szól (és hát hogyan szólna, hiszen ez elkerülhetetlen!), és ha – teszem fel – nem semmisítem meg idejében, végleg, egyszer majd ők is elolvashatják, és ez felelősséggel is jár?

Ilyen és ehhez hasonló kérdések, gondolatok vetődhetnek fel az emberben, amikor naplót, naplókat vesz a kezébe. Mondjuk Márait, Füst Milánt, Rónay Györgyöt, Karinthy Ferencet, Fodor Andrást stb. Vagy – az utóbbi időben – Móriczot. Hála Istennek, neki immár a harmadik, mindezidáig talán a legizgalmasabb naplókötete¹ is megjelent a múlt évben (lásd az előző *Olvasólámpát* a *Székelyföld* áprilisi számában!), és ugyancsak jó gazdagon, több mint nyolcszáz oldalon.

A naplóírás, persze, alkat kérdése is. (Hiszen nem mindenki ír naplót.) De aki naplót ír, az akkor, bizony, senki mást, éppen saját magát helyezi előtérbe.

És komolyan veszi magát, hiszen a legeslegszemélyesebb dolgait írja ki.

---

1 Móricz Zsigmond: *Naplók 1930–1934*. Budapest, 2016, Noran Könyvesház.

Ha nem így volna, akkor semmi értelme sem volna a naplónak.

A napló kulcslyuk, amely arra csábít, hogy bekukucskáljunk rajta akár a saját életünkbe (újra), akár valaki máséba. (A japán szépirodalom – mint tudjuk – a naplóírással kezdődött, a párnakönyvekkel. Az udvarhölgyek betették a párnájuk alá ezeket a könyvecskéket, amibe beleírták a napi intrikákat is.)

Nemrégiben Leányfalun utaztunk át, eszünkbe jutott és megálltunk, hogy megkeressük Móricz nyaralóját. Eligazító tábla sehol, és szinte semmi, ami arra utalna, hogy itt és itt található a nagy író egykori háza, birtoka. Szinte körbejártuk az elég nagy kiterjedésű kertet, arrajáróktól érdeklődtünk, hogy merre lehet, majd – rövid eligazítás után – egyszerűen odataláltunk. (Az országút mellett, a kert sarkánál, nem túlságosan feltűnő helyen, nem kiemelten, nem szembetűnően, később kisebb információs, eligazító, írásos valamit is találtunk fotóval, rövid szöveggel.) A főbejárat bezárva. Senki, sehol. A főút melletti, a kertészlak (tán az lehetett) felőli részen egy kiskapu nyitva volt, ott bementünk. Hahó, szóltam be bátortalanul, nehogy esetleg kutya legyen. No meg azért is, hogy felhívjam magunkra, mint váratlan „betolakodókra” a figyelmet. De egy lélek sem volt sehol. Úgyhogy felbátorodva elémerészkedtünk az apró kővel felszórt ösvényen az épületek elé, végigjártuk az udvart, a kertet, fényképezkedtünk a ház, a melléképületek előtt, a teraszon, leültünk az ott levő fonott székekbe, miközben elképzelttem, hogy hetven-nyolcvan éve milyen eleven élet lehetett itt a most már az ittlét, az itt élés, a gondos kezek, a gondos gazda nyomait nem igazán, vagy csak alig (nyomokban) mutató helyeken. Félig-meddig elhanyagolt, lepusztult kert, udvar, lakás, ez utóbbi bezárva. De mégis jó érzés volt ott lenni, járni a fák alatt, között, a bokrokról csipkebogyót csippenteni le emlékebe, és még egy-egy apró virágot is szakítani, hogy majd otthon, valamelyik könyvbe, talán... Móricz szelleme pedig, különösen a frissen olvasott naplókbeli szelleme, ott lebegett az udvaron, a fák, a virágok, az egykori mozgalmas élet, bennvaló (bessó!) fölött, láthatatlanul. Aztán ahogy bementünk, ugyanúgy távoztunk, rajtunk kívül senki sehol végig. Még azt sem tudtuk meg, hogy látogatható-e a hely, hogy működik-e valamiféle múzeum itt most, semmit. De a naplóíró Móriczról, arról az emberről, aki ezeket a naplókat írta, képek jöttek elő: ötvenes évei elején jár,

nagy busa fejével, parasztosra hangolt arcával, bajuszával éppen pihen az egyik kerti padon, nemrég érkezett hajóval Budapestről, ahol könyvei vagy a *Nyugat* dolgát intézte, sűrög-forog körülötte a családja, az odaadó feleség, aki feladta érte a mesterségét, de mégsem nyújtja azt, amire ő vágyott (a Janka-élményt!), a nagylányok, vejre lévendők, rokonok, ismerősök, látogatók stb. Még *A boldog ember* Papp Mihály is ott téblábol körülöttük valahol, egy kis kerti munkára, s így alamizsnára várakozva. Ott van élete delén, országos hírű íróként, családja körében, vacsorára, majd kis esti kuglizás utáni korai lefekvésre készülve, mint rendszerint mindig... *A nap árnyéka*, *Az asszony beleszól* írása, és pár évvel, vagy talán semmi évvel már a Csibe-kapcsolat előtt. (*Fekete Vince*)

PASSIÓ A TÉKOZLÓ FIÚRÓL

Minél kevesebb verset írok, annál inkább vonzódok a szüksézzavú költőkhöz-írókhoz, legyen szó a világirodalom nagyjairól vagy kortárs szerzőkről. Tudom, hogy esetemben főleg önfelmentésről van szó, mégis kíváncsi vagyok, hogy George Bacovia miért írt olyan keveset, hogy Paul Valéry miért éppen húsz évre hagyta abba a versírást, vagy hogy J. D. Salinger miért vonult ki végérvényesen az irodalomból...

A kortárs szerzők közül alighanem a brazil Raduan Nassar az irodalmi abbagyás világsúcstartója: kilenc évig tartó irodalmi pályafutása alatt mindössze két vékonyka regénye jelent meg, majd fogta magát, s visszavonult a farmjára gazdálkodni – hogy végérvényesen-e, az még kérdéses (hiszen még él), de az tény, hogy bő harminc éve nincs jelen az irodalmi életben...

Első kötete 1975-ben jelent meg (a szerző ekkor volt 40 éves), *Lavoura Arcaica* címmel, ami magyarul egyszerűen *Hagyományos mezőgazdálkodást* jelent, ezzel szemben a Jelenkor Kiadónál megjelent kötetnek *Kőbe vésvé* a címe². Hogy a kiadó miért döntött az eredeti cím elvetése mellett, arról megvan a magas véleményem (de amit – természetesen – megtartok magamnak), mindenesetre tény, hogy André, a narrátor-főhős, a libanoni keresztény bevándorlók kárhozott fia a hagyományos mezőgazdálkodás (és a hagyományos családmódel, és az apai prédikációk, és a vérfertőző testvérszerelem) elől/miatt menekül a városi züllésbe-magányba. Persze, az új magyar címnek is van létjogosultsága,

2 Bp., 2016, Jelenkor Kiadó. (Lukács Laura fordítása)

hiszen (ismétlem) a tékozló fiú éppen a *kőbe vésett elvek* ellen lázad, én mégis szívesen olvastam volna az eredeti, „furcsa” címet a regény borítóján (még akkor is, ha ennek aztán az lett volna az eredménye, hogy a regény bekeveredik a mezőgazdasági szakkönyvek közé – Fekete Vince kollégám kedves anekdotája, hogy a kilencvenes évek elején Juhász Ferenc *Csikóéllés* című verseskötetét a mezőgazdasági szakkönyvek közül halásztta ki valamelyik kolozsvári antikváriumban).

A Biblia (és a Korán) tiltásai, gyötrelmes erotika és misztikus lángolás, az „idilli” természet és a „bűnös” város ellentéte, a családi élet himnusza és kritikája, vallás és babona, miközben az olvasónak mindegyre Szophoklész jut eszébe – röviden így foglalható össze ez a fékezhetetlen sodrású passió, amely szinte végzetszerűen torkollik tragédiába, hiszen a pátriárka-apa megöli Anát, a bátyjába, Andréba menthetetlenül szerelmes lánygyermeket. Véres, „barbár” meséről van szó tehát, de nem ezért marad meg a könyv a polcomon, hanem néhány, rövidebb-hosszabb „részletszépség” miatt: a 101–103. oldalakon olyan „imádságot”, a 117–124. oldalakon pedig olyan „szerelmi vallomást” olvashatni, amilyenre tényleg csak a legnagyobb írók képesek. Íme, egy részlet a középkori misztikusokat is megszágyenítő imádságból: „add, Istenem, hogy lélegezzem ez a kéz, mint az enyém, és én, cserébe az életadó leheletért, repülök hozzád, gyöngéden testedre borulok, szorgalmas ujjaimmal eltávolítom az aranyhorgot, mely egykor fölsebezte a szádat, alaposan megtisztítom arcod horzsolásait, gondosan leszedem a pókhálót a szemedről, hogy régi csillogását ne tompítsa semmi; nem feledkezem el orrodról, cimpáidról sem, s oly könnyedén lélegzel majd, hogy észre sem veszed; eltakarítom a fénytelen port, mely tellúr hajkoronádat fojtogatta, és kiűzöm mind egy szálig a fejbőrödbe csikokat szántó tetveket; körmömmel piszkálom ki a fekete-teséget a körmöd alól, összeszedem egyenként az ágyékszörzetedbe petéző szitakötőket, levendulaillatú kék vízben megmosom a lábad...” Stb., stb. A „szerelmi vallomást” viszont inkább nem idézem... (*Lövétei Lászlár László*)

Kék II., 2016 (80x80 cm, olaj, vászon)